

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ, МАЙСТЕРНОСТІ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

УДК 378.011

©2013

Анненкова І.П.

ЯКІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВНЗ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Професорсько-викладацький склад є основним та найбільш цінним активом вищого навчального закладу, від якості та ефективності його роботи безпосередньо залежать, як успіх освітньої діяльності, так і розвиток системи освіти взагалі. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження професійної діяльності сучасного викладача ВНЗ, побудови її концептуальної моделі, визначення методологічних підстав для аргументованого відбору критеріїв оцінки якості діяльності викладачів ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Дослідження діяльності викладача ВНЗ та її структури стало предметом аналізу багатьох педагогів і психологів. У дослідженнях Ю.Бабанського, Н.Башавець, В.Беспалька, В.Галузинського, І.Зязюна, В.Казакова, Н.Кухарева, Н.Кузьміної, І.Левіна, Н.Печенюк, Н.Романенко, В.Сластьоніна, А.Семенова, Ф.Тонких, І.Харламова, та ін. розглядаються різноманітні підходи до педагогічної діяльності та класифікації її структури. Проблеми управління професійною діяльністю викладачів в сучасних умовах присвячено роботи Г.Азгальдова, Г.Дмитренка, В.Дятлова, Л.Калініної, Т.Лукиної, В.Маслова, Є.Марченка, В.Пікельної, Н.Розенберга, С.Сисоевої, В.Сластьоніна, В.Травіна, В.Циби. Багато науковців висвітлюють проблему оцінювання якості діяльності викладачів вищих навчальних закладів та визначення їх рейтингу, зокрема, Н.Бордовська, Є.Тітова, Г.Стаднік, М.Білинський, О.Васильєва, Ю.Воробйов, Д.Мельничук, І.Ібатуллін, А.Газалієв, Д.Мельник. Проте, незважаючи на значну кількість праць, присвячених проблемі оцінки якості професійної діяльності викладачів вищих навчальних закладів у сучасній науці, вона залишається однією з найбільш дискусійних, невирішених проблем, що спричинено складністю, системністю самого феномену якості професійної діяльності викладача ВНЗ.

Формулювання цілей статті... Метою статті є розкриття сутності якості професійної діяльності викладача вищого навчального закладу та визначення компонентів її оцінки з позицій менеджменту якості.

Виклад основного матеріалу дослідження... Аналіз таких понять як "якість", "якість діяльності" та їх інтерпретація стосовно діяльності викладача вищого навчального закладу дозволяють визначити підходи до розуміння якості діяльності викладача ВНЗ та її оцінки.

Поняття "якість" об'єктивно має кілька значень, і в різних контекстах може бути зрозуміло, залежно від того, в якому значенні й сенсі вживається.

Поняття "якість" походить від латинського слова "qualitas" – властивість чи якість. Тлумачний словник російської мови С. Ожегова пропонує розглядати поняття "якість" як сукупність суттєвих ознак, властивостей, відмінностей, відрізняючи предмет або явище від інших. У "Великому тлумачному словнику сучасної української мови" цей термін тлумачиться як: 1) внутрішня визначеність предмета, яка становить специфіку, що відрізняє його від усіх інших; 2) ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням; 3) та чи інша характерна ознака, властивість, риса кого-, чого-небудь; 4) сукупність характеристик продукції або послуг щодо її здатності задовольнити встановлені та передбачені норми.

Уперше категорія "якість" була проаналізована Аристотелем, який визначав її як видову відмінність сутності. Він відзначав плинність якості як станів речей, їх здатність перетворюватися на протилежне. Відповідно до визначення Гегеля, якість об'єкта є сукупністю властивостей і характеристик предмета, що визначають його як таке і відрізняють від інших предметів.

Сьогодні як філософська категорія якість виражає притаманну речам специфічну визначеність, тотожну з їхнім буттям, яка відрізняє їх від інших речей у певній системі зв'язків [8, с. 767]. Сучасний російський вчений В.Окрепілов відзначає, що якість об'єкта, як правило, не зводиться до окремих його властивостей, а пов'язана з об'єктом як цілим, охоплюючи його повністю й є невіддільною від нього, тому поняття якості пов'язане з буттям предмета. Якість відображає стійке взаємовідношення складових елементів об'єкта, що характеризує його специфіку, яка дає можливість відрізнити один об'єкт від інших. Саме завдяки якості кожен об'єкт існує і мислиться як щось відокремлене від інших об'єктів. Водночас, якість висловлює і те загальне, що характеризує весь клас однорідних об'єктів [9, с. 255].

Отже, з філософської позиції якість об'єкта характеризує його відмінність від іншого об'єкта і не має оціночного характеру.

В економіці та управлінні термін "якість", насамперед пов'язаний із створенням та використанням продукції і послуг, тому об'єктом дослідження і управління тут є, передусім, якість продукції і послуг, причому її сприйняття кожною людиною багато в чому залежить від ролі, яку вона відіграє в процесі їх виробництва та споживання [5].

Все різноманіття існуючих трактувань категорії “якість” можна об’єднати у шість груп [5].

1. Якість як абсолютна оцінка. У цьому розповсюдженому значенні якість є синонімом переваги. Відповідно до цього підходу якість не можна виміряти – вона є приналежністю товару. Це – категорія абстрактна й суб’єктивна, її сприйняття людьми може значно різнитися. Тому подібне визначення якості не може бути покладене в основу оцінки або виміру властивостей продукції або послуг.

2. Якість як властивість продукції. У цьому значенні якість є похідною від якого-небудь вимірного кількісного параметра продукту. Якість вище, якщо параметр більше. Однак подібне визначення є занадто вузьким, тому що воно не відбиває корисність продукції для споживача.

3. Якість як відповідність призначенню. Відповідно до цього трактування якість визначається як здатність продукту або послуги виконувати свої функції. Проте продукт чи послуга, що здатні на 100% виконувати всі необхідні функції, можуть не задовольняти потреби споживача.

4. Якість як відповідність вартості. У цьому випадку якість визначається як співвідношення корисності й ціни продукту. Якісним є продукт, що за своїми корисними властивостями відповідає продуктам конкурентів, але продається дешевше або перевершує за своїми характеристиками аналогічні товари при рівній ціні. Такий підхід спонукає виробників до пошуку балансу між удосконалюванням споживчих властивостей продукції й зниженням витрат на її виробництво й реалізацію.

5. Якість як відповідність стандартам. Відповідно до даного виробничого підходу якість визначається як відповідність технічним стандартам і умовам, які містять у собі цільові й припустимі значення тих або інших параметрів продукції або послуг. Водночас технічні стандарти й умови безглузді, якщо вони не відповідають вимогам споживачів. Таким чином, справедливість і можливості практичного застосування кожного з перерахованих визначень обмежуються суб’єктивністю сприйняття властивостей і корисності речі кожним окремих індивідом.

6. Якість як ступінь задоволення запитів споживачів. Відповідно до цього підходу якість – це те, чого очікують споживачі від результатів діяльності організації. Отже, організація повинна фокусувати свою діяльність на задоволенні вимог споживачів. Якість оцінюється тільки споживачем і тому повинна бути поставлена в залежність від його потреб і побажань. Це означає, що споживач стає учасником процесів, здійснюваних виробником, зацікавлений у кінцевому результаті діяльності організації й здійснює його оцінку.

Популярність даного підходу різко зросла з прийняттям Міжнародних стандартів ISO серії 9000. У першій версії цих стандартів, що побачила світ в 1987 р., якість визначалась як сукупність властивостей об’єкта, що стосуються його здатності задовольняти встановлені й передбачувані потреби. При цьому під об’єктом розумілося все, що може бути індивідуально описане й розглянуте: діяльність або процес, продукція, організація, система або окрема особа, а також будь-яка комбінація з них. У стандарті ISO 9004:2009 категорія “якість” трактується як ступінь, з якою сукупність власних характеристик об’єкта задовольняє вимогам. Саме таке визначення якості сьогодні найчастіше використовується науковцями у дослідженнях.

В.Я.Кардаш, І.А.Павленко, О.К.Шафалюк звертають увагу на чотири суттєві моменти у визначенні якості.

По-перше, ототожнювання якості з властивостями продукції дає змогу розглядати її як найскладнішу властивість. Інакше кажучи, якість можна уявити як вершину ієрархічної структури впорядкованої сукупності функціонально-корисних властивостей продукції.

По-друге, якість як певна цілісність і завершеність споживчої вартості існує лише за існування потреби в продукції. Якщо потреби немає, тоді й продукція незалежно від рівня її технічної досконалості й технологічного виконання не матиме якості у тому розумінні, що ніхто на неї не звертатиме уваги. Щоправда, в процесі історичного розвитку людина відкриває нові властивості природних речовин та продуктів своєї праці. Відкриття нових, сформованих природою або доданих працею корисних властивостей того чи іншого матеріального блага може повернути увагу до його якості.

По-третє, не всі властивості продукції визначають її якість. Беруть до уваги лише ті з них, які є функціонально-корисними, впливають на призначення матеріального блага, його здатність задовольняти потреби – особисті чи виробничі. Підвищення якості здійснюється за рахунок поліпшення не всіх, а лише корисних властивостей продукції, котрі забезпечують виконання або розширення основних її функцій.

По-четверте, використання продукції має відповідати її призначенню. За неправильного використання навіть високоякісна продукція не дає бажаного ефекту. Інакше кажучи, якість, як упорядковану сукупність властивостей, можна повністю реалізувати лише за умови відповідності застосування продукції її цільовому призначенню [3].

Отже, стосовно формулювання поняття якості серед авторів немає єдиної думки. Найбільш поширеним є підхід, згідно якого під якістю товару варто розуміти не просто наявність у ньому тих чи інших властивостей, що забезпечують йому відмінне виконання покладених на нього функцій, а й наявність у товарі тих властивостей і характеристик, що сприяють максимальному задоволенню потреб і запитів споживачів, причому не тільки наявних, але й передбачуваних. Потреби споживачів, а значить і якість товару, перебувають у постійному русі, зміні, перетворенні. Отже, з філософської точки зору будь-який об’єкт має якість у силу сутнісної визначеності, у той час

як соціально-економічний аспект якості проявляється лише у випадку наявності потреби, яку має задовольняти об'єкт.

У психолого-педагогічних дослідженнях також спостерігається використання різних значень і сенсів категорії "якість" стосовно до різних явищ у сфері освіти. У педагогічних працях якість — це: 1) сукупність, система властивостей об'єктів і процесів; 2) єдність елементів і структури об'єктів і процесів, система якостей елементів і підсистем об'єктів і процесів; 3) основа цілісності об'єкта; 4) ієрархічна система властивостей або якостей частин об'єктів і процесів; 5) динамічна система властивостей або якостей частин об'єктів або процесу, що в динаміці відображає в собі якість їхнього життєвого циклу; 6) якість, що надає об'єктам властивість одиничності, визначеності, сутності; сутність є корінне, внутрішнє, потенційне якості об'єкта або процесу; 7) корисність, цінність об'єктів і процесів, їх придатність або пристосованість до задоволення певних потреб або до реалізації певних цілей, норм, доктрин, ідеалів, тобто відповідність або адекватність вимогам, потребам і нормам [1, с.196]

Так, наприклад, розглядаючи категорію якості, С. Шишов і В. Кальней визначають це поняття як динамічне, і це є причиною того, чому різні люди по-різному це трактують. Учені зазначають, що якість можна використовувати як відносне або абсолютне поняття. Як абсолютне поняття ми використовуємо його для опису властивостей та характеристик продукції та послуг. З цього можемо зробити висновок, що абсолютне поняття стосується філософського тлумачення поняття якості. Як відносне поняття, якість має два аспекти – відповідність стандартам і специфікаціям та відповідність запиту споживачів [10, с. 3-5].

І.А.Зимня, досліджуючи проблеми якості освіти, виходить із наступних уявлень про якість. Якість – інтегральний показник відповідності чого-небудь певній нормі, еталону, зразку, стандарту. Якість є інтегральна, не адитивна характеристика об'єкта (матеріального, ідеального, конкретного, абстрактного): стану, дії, зв'язку (відношення). Якість – міра продукту, представленого не тільки в матеріальній (маса, густина, величина й т.д.), але й в ідеальній формі (образ, відношення, сенс).

1. Звертаючись до проблеми якості науково-педагогічних досліджень, В.М.Полонський приймає трактування, в якому якість характеризує комплекс важливих, з погляду різних категорій користувачів, ознак, що визначають суспільно-корисні властивості [4].

2. М.М.Поташнік, аналізуючи поняття «якість» стосовно освіти, звертає увагу на об'єктивне існування в науковій літературі двох основних трактувань якості – «філософського» і «виробничого». При цьому на думку автора, з позицій управління якістю "...філософське розуміння якості не має скільки-небудь істотного значення, тому що саме у філософії ця категорія не має оцінного характеру, а тому у філософському трактуванні якості безглуздо порушувати питання про вимір або іншу оцінку якості..." [7, с. 26].

3. Для вирішення завдань управління якістю освіти, вважає вчений, значення має, так би мовити, виробниче трактування, де ключовим є поняття "якість продукції" як сукупності істотних споживчих властивостей цієї продукції, значущих для споживача. Набір цих властивостей і лягає в основу специфікацій на продукцію, еталонів, стандартів. За такого трактування виділяють дві ознаки якості будь-якої продукції: 1) наявність у неї певних властивостей; 2) розгляд їхньої цінності не з позицій виробника, а з позицій споживача [7, с. 27].

4. Ми згодні з думкою Н.В. Бордовської, О.В. Тітової, що подібне протиставлення трактувань якості навряд чи правомірно, особливо, якщо мова йде про якість людської діяльності, тому що перш ніж оцінювати ступінь задоволення цієї діяльності еталонам і потребам, необхідно виявити її своєрідність, що буде неодмінно враховуватися при оцінці [2].

5. У педагогічній літературі зустрічаються також і інші підходи до трактування поняття "якість". Так, зокрема, розглядаючи проблеми управління в педагогічній діяльності, Д.М.Татьянченко й С.Г.Воровщиков, представляють трохи інші аспекти якості: "У теорії соціального управління якість визначається як рівень досягнення поставлених цілей, як відповідність якимсь стандартам, як ступінь задоволення очікувань споживача. При цьому поняття "якість" розглядають у вузькому сенсі – це якість результатів. Якість у широкому сенсі – це не тільки якість продукції, але і якість виробничого процесу й умов, у яких він відбувається.

6. Крім того, якість може сприйматися у двох аспектах. Конструкційна якість – відповідність об'єкта якимсь нормам, стандартам; функціональна (експлуатаційна) якість означає задоволення реальних потреб відповідно до призначення продукції" [6, с. 75].

На думку Ю.В.Гавриліної, якість – сукупність характеристик об'єкта, що характеризують його здатність задовольнити встановлені й передбачувані потреби. Якість діяльності викладача, на думку автора, полягає в забезпеченні процесу навчання й/або підвищенні його ефективності, тобто наданні послуги певним особам, які є споживачами.

Отже, у психолого-педагогічних дослідженнях найбільш часто використовують управлінський і економічний підходи до трактування поняття якості. Ми розділяємо думку Н.В.Бордовської, О.В.Тітової, що у розумінні якості діяльності науково-педагогічних працівників ВНЗ доцільно опиратися на весь спектр значень самої категорії "якість" стосовно до людської діяльності. У цьому випадку необхідно розглядати якість:

- як сукупність характеристик і особливостей професійної діяльності викладача ВНЗ, що надають їй своєрідність й вирізняють серед інших видів професійної діяльності;
- як ступінь відповідності встановленим нормативам і стандартам здійснення діяльності;
- як міру задоволення потреб тих, хто прямо або опосередковано зацікавлений у результатах цієї діяльності.

Усвідомлення й прийняття сукупності цих значень поняття «якість діяльності» дозволяє уточнити сутність і зміст оцінки реальної якості. Звідси слідує, що для оцінки якості діяльності викладачів у ВНЗ, необхідно:

- по-перше, встановити, що собою в реальній дійсності представляє діяльність кожного викладача (яка вона, ця діяльність, у чому полягає її своєрідність, специфіка; чим задається, визначається її стан; як він змінюється й т.п.);
- по-друге, визначити, в якому ступені ця індивідуальна (своєрідна, унікальна) діяльність викладача відповідає загальним передбаченим вимогам до такої діяльності, що відображені у діючих нормативах і стандартах;
- по-третє, виявити, наскільки діяльність конкретного викладача відповідає очікуванням і потребам керівників, колег і, звичайно, студентів, а також своїм власним потребам і можливостям [2].

З позицій процесного підходу до управління якістю оцінювання якості професійної діяльності викладачів ВНЗ доцільно здійснювати за трьома напрямками: 1) оцінка умов організації діяльності викладачів; 2) оцінка якості процесу діяльності викладачів; 3) оцінка якості отриманих результатів.

Об'єктивно, у силу особливостей ВНЗ як освітньої установи й соціальної організації, кожен викладач виконує різні види робіт (навчальна, методична, наукова, виховна, організаційна), у кожній з яких викладач виконує різні ролі, реалізує різні функції [2]. Треба зазначити, що діяльність викладача в кожній із цих сфер має різну якість, що необхідно враховувати при оцінці якості його діяльності в цілому. Науково-педагогічна діяльність є творчим видом діяльності, тому можливі різні варіанти оцінки. На думку О.Ю. Васильєвої, найбільш об'єктивною є оцінка за кінцевим результатом, а не за процедурою його досягнення й витраченими на це зусиллями.

Висновки... Отже, узагальнюючи наявні в цьому напрямку публікації, відзначимо наступні концептуальні положення, що можуть бути покладені в основу системи моніторингу якості діяльності викладача у ВНЗ:

- якість професійної діяльності викладача ВНЗ з філософських позицій являє собою сутнісну визначеність професійної діяльності викладача вищої школи, завдяки якій вона вирізняється серед інших видів професійної діяльності і може характеризуватися як цілісний об'єкт;
- якість професійної діяльності викладача ВНЗ є інтегративною властивістю й має складну ієрархічну структуру;
- якість професійної діяльності викладача ВНЗ може змінюватися й має властивість різного індивідуального сприйняття;
- якість професійної діяльності викладача ВНЗ з позицій економічного і управлінського підходів, має двобічність: з одного боку, це відповідність нормам, стандартам; з іншого боку, це відповідність запитам споживача (зокрема, запитам студента як споживача освітніх послуг);
- оцінку якості професійної діяльності викладачів ВНЗ доцільно здійснювати за трьома напрямками: оцінка умов організації діяльності викладачів; оцінка якості процесу діяльності викладачів; оцінка якості отриманих результатів.

Подальшої розробки потребують питання розробки системи моніторингу та визначення критеріїв і показників якості професійної діяльності викладачів ВНЗ.

Література

1. Андреев А. А. Педагогика высшей школы. Новый курс / А. А. Андреев. – М. : Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права, 2002. – 264 с.
2. Бордовская Н. В. Качество деятельности преподавателя вуза : подход к пониманию и оценке / Н. В. Бордовская, Е. В. Титова // Вестник СЗО РАО "Образование и культура Северо-Запада России". – СПб. : Изд-во РГПУ, 2002. – Вып. 7. – С.192-206.
3. Кардаш В. Я. Товарна інноваційна політика : підручник / В. Я. Кардаш, І. А. Павленко, О. К. Шафалюк. – К. : КНЕУ, 2002. – 266 с.
4. Полонский В. М. Критерии и методы оценки качества научно- педагогических исследований : автореф. дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.01 "общая педагогика и история педагогики" / В. М. Полонский. – М. : АПН СССР, 1988. – 40 с.
5. Салимова Т. А. Управление качеством : учеб. по специальности «менеджмент организации» / Т. А. Салимова. – М. : Издательство «Омега-Л», 2008. – 414 с.
6. Татьянченко Д. М. Управленческая деятельность завуча / Д. М. Татьянченко, С. Г. Воровщиков // Завуч. – М. : Педагогический поиск, 2000. – № 7 – С. 75.
7. Управление качеством образования : [практико-ориентированная монография и методическое пособие / под ред. М. М. Поташника]. – М. : Педагогическое общество России, 2000. – 448 с.
8. Філософський словник / [за ред. В. І. Шинкарука]. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.

9. Философский энциклопедический словарь / [ред. С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Иличев, и др.]. – 2-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1989. – 815 с.
10. Шишов С. Е. Мониторинг качества образования в школе / С. Е. Шишов, В. А. Кальней. – М. : Российское педагогическое агентство, 1998. – 320 с.

Анотація

У статті здійснено категоріальний аналіз проблеми якості професійної діяльності викладачів ВНЗ, проаналізовано поняття “якість”, “якість професійної діяльності”. Показана складність, багатоаспектність категорії “якість”. Визначено сутність та складові якості професійної діяльності викладачів ВНЗ.

Аннотация

В статье осуществлен категориальный анализ проблемы качества профессиональной деятельности преподавателей вузов, проанализированы понятия “качество”, “качество профессиональной деятельности”. Показана сложность, многоаспектность категории “качество”. Определены сущность и составляющие качества профессиональной деятельности преподавателей вузов.

Summary

The article presents a categorial analysis of the problem of quality of higher school teachers' professional activities, analyzes the concept of “quality”, “quality of professional activities”. The complexity and multidimensionality of the category “quality” are shown. The nature and components of quality professional lecturers are determined.

Ключові слова: викладач вищого навчального закладу, професійна діяльність, якість, якість професійної діяльності.

Ключевые слова: преподаватель высшего учебного заведения, профессиональная деятельность, качество, качество профессиональной деятельности.

Key words: instructor, professional activities, the quality, the quality of professional activities.

Подано до редакції 18.03.2013

УДК 378

©2013

Герасимова І.Г.

ПОТЕНЦІАЛ АНДРАГОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах суттєвих соціально-економічних перетворень, що відбуваються в українському суспільстві, особливої актуальності набуває проблема підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних гнучко реагувати на зміни ринку праці. Реалізація цього завдання має відбуватися на тлі тенденції демократизації та гуманізації соціуму, що зумовлює підхід до людини як до найвищої цінності, творчої особистості, яка здатна до самореалізації протягом усього життя. За таких умов перед системою освіти постає завдання формування професійної мобільності майбутніх спеціалістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... Основні положення проблеми формування професійної мобільності як елемента сучасного суспільства розглядаються у роботах Б.Барбера, Ю.Веніге, Е.Гідденса, Л.Дьєтван, Е.Йожа, К.Маркса, П.Сорокіна та ін.

Дослідження професійної мобільності традиційно здійснюються в соціології, зокрема, це класичні праці західних і радянських соціологів, таких як: Р.Бенедікс, Т.Заславська, С.Ліпсет, Р.Ривкін, Е.Саар, П.Сорокін, М.Тітма, Г.Чередніченко, В.Шубкін та ін.

Історичний аспект виникнення проблеми професійної мобільності в науці і освіті розглядали І.Вишнеградський, Б.Гершунський, Б.Мітіна, Ю.Каліновський, І.Янжул та ін.

Психологічні аспекти професійного становлення конкурентоспроможного фахівця потрапили у коло наукових інтересів А.Маркова, В.Семіченко, В. Тихонович та ін.

Професійна мобільність та конкурентоспроможність фахівця на ринку праці розкрита в дослідженнях науковців: Д.Данілова, Н.Ничкало, О.Симончук, Д.Чернілевського, О.Щербак та ін.

Педагогічні аспекти формування професійної мобільності фахівців здійснювали Е.Боярко, Л.Горюнова, Є.Іванченко, Б.Ігошев, С.Капліна, О.Нікітіна, Л.Суценцева та ін.

Формулювання цілей статті... На даному етапі розвитку проблеми формування професійної мобільності науковцями ведеться пошук ефективних шляхів реалізації цього завдання. У такому контексті застосування андрагогічного підходу має значний потенціал, розгляд якого і становить мету даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження... Підґрунтя андрагогічного підходу становить розвиток андрагогіки як науки про навчання дорослих, що обґрунтовує діяльність тих, хто навчає і тих, хто навчається з організації процесу навчання на всіх його етапах. Андрагогіка створює теоретичні і методичні основи діяльності, що допомагають дорослим набутти загальні професійні знання, засвоїти досягнення культури і сформувати (чи переглянути) життєві принципи [5].